

BHAVİSHYAMAHA PURANAM ¹

Dr. ABİDİN İTİL

Hindoloji İlmî Yardımcısı

A. Hind Edebiyat Tarihi içinde Purâna nevi

Purana'lar, Hind Edebiyatı mahsûlleri içerisinde Sanskrit'le yazılmış ve ekseriyetle tarihî mevzulardan, felsefe sistemlerinden, merasimlere ait bir takım usûllerden, tanrı ve azizlerle kralların nesep listelerinden ve bunlara benzer daha bir çok pratik hayata ait bilgilerden bahseden edebî bir nevi teşkil ederler. Şivait ve Vishnuit Hind'li rahipler tarafından ve nisbeten muahhar zamanlarda meydana getirilmiş olan bu edebî nevi, mahsûllerini vermekte bugün dahi devam etmektedir; bugün bile purana'lar yazılmaktadır.

Eski Hind an'anesine göre her purâna'nın, bilhassa büyük purâna'ların (mahâpurânâni) aşağıdaki şu beş esas mevzuu ihtiva etmesi şarttır :

- I. Sarga (yaradılış) •
- II. Pratisarga (yaradılışın devamı)
- III. Vamşa (Tanrı ve azizlerin şecereleri)
- IV. Manvantra (Manu'lariyle birlikte devirler)
- V. Vamşânuçarita (kral hanedanlarının şecereleri).

Fakat bu beş esas mevzuu her purâna'da bulmak imkân haricindedir. Meselâ etüdümüzün mevzuunu teşkil eden Bhv. ² da bunlardan yalnız Pratisarga kısmı vardır ve muhteva bakımından an'aneye tamamen aykırıdır. Çünkü "yaradılışın devamı,, mevzu olarak burada seçilmesi lâzımken krallardan, muharebelerden v. s. bahsedilmektedir. Bu beş esas mevzu fikri çok muhtemeldir ki sonradan purana'lar yazmak

¹ Khemarâca'nın Vemkateşvara taş basım evinde 1832 (Samvat 1967) de basılmıştır.

Kısaltmalar:	Adh.	= Adhâya
	Bhv.	= Bhavishyamahâpurânam
	CHI.	= The Cambridge History of India, Cambridge 1928
	ERE.	= Encyclopedia of Religion and Ethics
	JRAS.	= The Journal of the Royal Asiatic Society
	Mbh.	= Mahâbhâratam

hevesine düşen Brahman'lar tarafından nazari bir şekilde tesbit edilmiş ve purâna nev'i için adetâ bir klişe vazifesini görmüştür. Hakikati halde bir purana'nın ne gibi esaslı mevzulardan bahsetmesi lâzım geldiğini emin bir şekilde tesbit etmek şimdilik imkân haricindedir.

Acaba Brahman'lar bu beş esaslı mevzuu nereden iktibas etmişlerdi. Her halde bu beş mevzu bunlar tarafından yeni olarak bulunmuş bir şey değildi. Çünkü, gerek bir çok iptidaî kavimler nezdinde ve gerekse, Hind Edebiyat Tarihi için en eski bir âbide telâkki edilen Rig-Veda'da yaradılış hakkında bir takım tasavvurların mevcut olduğunu görüyoruz. Ve daha sonraki zamanlara ait Hindistan'ın meşhur destanları içerisinde bir çok Tanrı ve aziz kimselerin nesep listeleri vardır: Mahâbhârata destanı güneş (Sürya), Râmâyana ay (Soma) ve Harivamşa hem güneş ve hem de ay sülâlelerinin uzun uzun listelerini verirler. Dünya yaşının dört büyük devirden ibaret olduğu tasavvuru yalnız Hindistan'da değil, Yunanlı Hesiod'la İranlı Zerdüş'te de vardı. Bu büyük kültürlerin üçünün de bu tasavvuru aynı menşe'den yâni Önyasyalı bir kavimden almış olduklarını kuvvetle tahmin ediyoruz. Bu Önyasyalılar Hurri'ler olsa gerektir. Yalnız Hurri'lerde bu devirler dört değil beşti. Krallara ait nesep listelerine gelince, bunlar da sonradan ve tanrılarla azizler için tanzim edilen listeler örnek alınarak meydana getirilmişlerdi.

Purâna'lar içerisinde Brahmapurâna'nın en eski bir purâna olduğu hakkında bu gün artık kimsenin şüphesi kalmamıştır. Eskilik bakımından ikinci olarak Vishnupugna gelir. İlk olarak Vishnupurâna'da Kali devri, yani dördüncü devir krallarının nesep listesi, tâ Gupta hanedanına kadar devam ettirilir. Vishnupurâna'dan evvelki purana'lardan hiçbirisinde Kali devri hakkında bahis yoktur: Tanrı-Kahraman Krişna ve İranlı Zerdüş, ikisi de üçüncü devrin sonunda ve hem de muharebede çarpışırken öldürülmüşlerdi.

Purâna nev'inin ilk olarak ne zaman ortaya çıkmış olduğu hakkında bir çok nazariyeler varsa da hiç birisi emin bir neticeye vermiş değildir. Yalnız etüdümüzün mevzuunu teşkil eden Bhv. nın bu nev'in en son mahsûllerinden biri olduğunda hemen hemen hiç şüphemiz yoktur.

B. B h a v i s h y a m a h â p u r â n a m .

a. *Bu eserle meşgul olan müellifler.*

Bhv. adıyla ilk olarak Âpastamba'nın (M. ö. 4-5. asır) Dharmasütra adlı hukuk kitabında karşılaşıyoruz (2, 24, 6). Yalnız Âpastamba'nın parçalarını zikrettiği purâna ile elimizdeki Bhv. nın birbirine tamamen uymadıklarına şahit olmaktayız. Acaba Âpastamba'nın zikrettiği Bhv. ile elimizde bulunan Bhv. aynı eserlermidirler? Purâna'ların zamanla bir çok tahavvüller geçirmekte olduğu göz önünde tutulacak olursa bu hususta ne müsbet ve ne de menfi bir hüküm vermenin mümkün olmayacağı kendiliğinden ortaya çıkar.

Biz burada - hangi nüshasından olursa olsun - Bhv. dan bahseden modern müellifleri şöyle bir gözden geçirmek istiyoruz :

Modern müelliflerden ilk olarak Col. J. Tod, üç ciltlik eserinde Bhv. dan bahseder. Bir âlimden daha ziyade bir asker olan bu zat, eserini meydana getirirken istifade ettiği kaynaklar meyanında Bhagavat, Skanda, Agni ve Bhv. puranalarını " başlıca rehberlerim „ tabiriyle vasıflandırmaktadır.

R. Roth ve O. Böhtlingk'in 1855 - 75 yılları zarfında meydana getirmiş oldukları yedi ciltlik büyük Sanskrit - Almanca lügat kitabının bibliografya kısmında da Bhv. dan bahsedilmektedir. Burada yalnız Bhv. adıyla iktifa edildiği için, bu iki âlimin bu isimde derli toplu bir eserden mi yoksa bir kaç el yazmasından mı istifade ettikleri açık olarak anlaşılmıyor.

Prof. Th. Aufrecht de Catalogus Catalogorum adlı koleksiyonunu meydana getirirken Bhv. yı gözden geçirmiştir. Burada pek yeni zamanlara ait (Evrengzib ve Nadirşah gibi) bir takım kralların adları zikredildiği için Aufrecht bu esere edebî sahtekârlık (Literarischer Betrug) mahsûlü gözüyle bakmaktadır. Aufrecht bu hükmüyle pek müfrit davranmıştır ve tamamen haksızdır: Çünkü, yukarıda da söylemiş olduğumuz gibi, purâna'lar zaman geçtikçe bir çok tahavvüller arzederler, bu değişiklikler yalnız eserde yapılan tahrifler veyahut ta eserden tarhedilen bazı kısımların sayesinde değil, sonradan ilâve edilen kısımlar da bu işi görmektedirler. Sonra, elimizdeki nüshanın Âpastamba'nınkinden tamamen başka bir purâna olması da imkân haricinde bir şey değildir;" iki eser de aynı gaye ile, yâni istikbali (bhavishya) haber vermek için yazıldıklarından, aynı şeyler olmamakla beraber, aynı ismi taşıyabilirler. Ve burada elimizdeki nüshanın mutlakâ bir sahtekârlık mahsûlü olmasına da lüzâm yoktur. Zaman bakımından aralarında büyük bir boşluk olan bu iki eser, bir tesadüf eseri olarak aynı ismi almış olabilirler. Fakat bunlara rağmen, Bhv. yı gözden geçiren ilk Avrupa'lı âlim olması hasebiyle Prof. Th. Aufrecht'e şükran borcumuz olduğunu da unutmuyoruz.

En otoriter hindologlardan biri olan Hind'li âlim Prof. R. G. Bhandarkar, Şivaizm ve Vishnuizm dinlerini incelerken ilgisi dolayısıyla Bhv. yı da gözden geçirmiştir.

Aynı yıllarda yâni 1913 sıralarında F. E. Pargiter, Bhv. da dahil olduğu halde ele geçirebildiği bütün purâna'lardaki kral hanedanı listelerini yan yana getirmiş ve birbiriyle mukayese etmişti. Pargiter'in bu mesaisinden edindiği kanaatine göre, Hindistan'ın hakikî tarihini en emin bir şekilde yazabilmek için en doğru kaynak Bhv. nın orijinal nüshasıdır; ve ona göre, elimizdeki nüsha bu purâna'nın sonradan bir çok tahavvüller geçirmiş şeklidir.

Pargiter'in bu nazariyesi Keith tarafından itirâza uğradı (JRAS 1914, 1201 - 31 s); fakat sonradan Pargiter de iddiasını ispata uğraştı (aynî mecmua 1915, 5116-21. s.; 141-7. ve 328. s.). Bunlardan mâada Pargiter'in şimalî Hindistan'daki Maga'lara ait ve 1918 yılında yazdığı makalesinde de (ERE 10. cilt) Bhv. dan istifade edilmiştir.

N. L. Dey'in 1927 de bastırıldığı (The Geographical Dictionary of Ancient and Mediaeval India, London) coğrafi lügat kitabında da Bhv. kaynaklar arasında gösterilmektedir. Fakat Bhv. da bulunan bir çok coğrafi isimlerin Dey'in lügat kitabında bulunmamasına bakılırsa bu lügat muharririnin bu purânayı bizzat ve baştan sona kadar okumamış olduğu- na inanmak daha mantikî bir şey olur.

J. J. Meyer'in Kâma, Bali ve İndra Tanrıları hakkında yazdığı eserinde, kaynak olarak gösterdiği yedi diğer purâna ile beraber Bhv. da vardır.

b. Bhv. ne zaman yazılmıştır ?

Bhv. nın meydana gelmiş olduğu tarih hakkında-bütün diğer purâna'lar için de mevzuu bahis olduğu gibi- kat'î bir rakam söylemek mümkün değildir. Yalnız, elimizde bulunan nüshanın ne zaman yazılmış olduğunu bize tahminî bir şekilde bildirecek olan, yine eserin kendi içerisinde bazı ip uçları yok değildir: burada Nadirşah'ın Hindistan'ı fethederek (1739) Mehmet Şah'ı tahttan indirdiği, (ikinci) Alemgir'in tekrar tahta çıktığı ve ondan sonra pazar gününe sunday, altmış sayısına sixty ve Şubat ayına February diyen bir kavmin (yâni İngilizlerin) Hindistan'ı istilâ ettikleri kaydı vardır ki bu bize XIX. asrın başlangıçlarını gösterir. Fakat eserde bu kısım pek karışık olarak geçer; çünkü bununla iktifa edilmemekte ve istikbâl hakkında da fazla malûmat verilmektedir. Mesalâ XXI. asır vak'aları hakkında da eserin bu kısmında tafsilât vardır.

c. Müellifin şahsiyeti.

Eser, elimizdeki bugünkü son şekliyle dindar ve koyu Şivait bir rahip tarafından yazılmışa benziyor. Şiva bütün diğer tanrılara üstün olarak rol oynar. Hattâ Vishnu bile ondan yardım diler. Râçput'lara karşı derin bir kin ve intikam hissi esere hakimdir. Milâttan sonra VI. asırdan XII. asra kadar Şimalî Hindistan'da hüküm sürmüş olan Râçput'ların böylelikle yerli ve dindar rahipler tarafından bir türlü benimsenmemiş oldukları ve halâ yâni XIX. asırda bile yabancı adeddildiklerini görüyoruz. Râçputların kendileri ise, Türk bir asırdan olmalarına rağmen, kendilerinin Abu dağı üzerinde ateşten meydana geldiklerini iddia ediyorlardı (agnivamşa).

Diğer taraftan eserde, o zamanlar Mahoba'da hüküm süren Çandel krallarına karşı büyük bir sempati hissi beslenmektedir: Çandel'ler

eskî destanî ay soyunun bir devamı olarak tasvir edilirler. Anlaşılan müellif, Çandel hükümdarlarının saray saz şairlerinden kalan destanların fazla tesiri altında kalmış ve yabancı Râcput'lara karşı içten bir kin besliyen rahiplerden biri idi.

d. Eserin başlıca kısımları ve mevzuu.

Bhv. dört büyük kısımdan (parvan) ibarettir: Brâhmaparvan, Madhyamaparvan, Pratisargaparvan ve Uttaraparvan. Ayrıca Madhyamaparvan üç Bhâga'ya ve Pratisargaparvan dört Khanda'ya taksim edilmiştir. Bunlardan mâada, birinci ve dördüncü Parvan'larla Bhâga'lar ve Khanda'lar bir de Adhyâya'lara ayrılmıştır; bütün eser 585 Adhyâya ve 556 çift sahifeden müteşekkildir.

Mevzu :

BİRİNCİ ve İKİNCİ PARVAN'lar ibâdete ve dinî merasime ait bir takım usûller ve seremonilerden bahseder.

ÜÇÜNCÜ PARVAN, Pratisarga adını taşımasına ve klâsik Hind an'anesine göre "yaradılışın devamı,, mevzuu üzerinde durması lâzım gelmesine rağmen kralların ve bir çok azizlerin şecerelerinden bahsetmektedir. Yâni Bhv. daki Pratisargaparvan, eski an'aneye göre Vamşânuçarita'ya uymaktadır. Pratisargaparvan bir "cihan tarihi,, olarak kaleme alınmıştır. Şöyleki birinci ve ikinci Khanda'ları eski, üçüncü Khanda'sı orta ve dördüncü Khanda'sı ise yeni çağı ele alır:

Birinci Khanda (7 Adh.) ay ve güneş soyundan gelen bütün eski kral- larla onların saltanat müddetlerinden ve yaptıkları büyük işlerden kısaca bahseder. Ondan sonra Maurya hanedanı imparatorlarına ve daha sonra da Şunga, Gupta, Kânva, Yavana, Saka ve Kuşan'lar (yâni Milâttan önce 300 ile Milâttan sonra.200 yılları arasında yaşayan kral hanedanları) hiç zikredilmeden doğrudan doğruya dört Râcput boyunun (Pramara, Çauhan, Tomara ve Çalukya'lar) Abu dağında ateşten meydana geldiklerine geçilir. Ve daha sonra da bir kaç Râcput hükümdarının adı zikredilir.

İkinci Khanda (35 Adh.) aziz Vetâla'nın kral Vikramâditya'ya anlattığı ve cihan edebiyatınca hiç te yabancı olmıyan meşhûr masalları ihtiva eder. Khanda'nın son kısımlarında aziz Satyanârâyana, gramerci Pânini, Patancali ve Bopadeva gibi bazı meşhur simalardan da bahsedilir.

Üçüncü Khanda (32 Adh.). Bhv. nın en karışık ve içinde en çok tarihî hakikatların saklı bulunması melhûz olan kısmı bu Khanda'dır. Bu kısmın en son olarak purâna'ya ilâve edilmiş olduğunda hemen hemen hiç şüphemiz yoktur. Bu Khanda'da vak'aların mihverini, tarihen bize meçhul olmıyan ve o zamanın birer siyaset merkezi rolünü

oynamış bulunan Mahoba, Kanauc ve Delhi krallıkları teşkil eder. Müellif burada, bu üç merkez arasındaki siyasî ve an'anevî münasebetlerle o zamanın âdetlerinden biri olan kız kaçırma hâdiselerini ele alarak onları bir çok mitolojik ve epik meşhûr vak'alarla birleştirmiş ve bir çok efsanevî kahramanlar ve simalar da ilâve ederek kendisine göre bir tarih yazmıştır. Meselâ Gor'lu Mehmed'in 1192 yılında Tarain'de kazandığı muharebe Mbh. daki Kurukshetra meydan muharebesinin bir devamı olarak ve Çandel kralı Paramardi'nin maiyetindeki iki kardeş general, Tanrı Vishnu'nun birer insan olarak doğmuş şekli (inkarnasyonu olarak) gösterilmektedir.

Müellif, zengin bir hayal mahsûlü olan bu uydurma vak'alarını tanzim ederken, Mbh., Râmâyana ve Harivamşa destanlarıyla daha bir çok Hind efsânelerinden fazlasıyla istifade etmiştir. Bu ayrı ayrı unsurları birbirinden daha kolayca ayırd edebilmemiz için üçüncü Khanda'nın mevzuunu gayet kısa bir şekilde ve tarihî mahiyeti haiz olanlarla destanî karakterde olanları birbirinden ayırmak suretiyle aşağıda gösterirsek faydalı olacağını umuyoruz.

1. Tarihi vakalar.

Delhi'de: Tomara Anangapâla'nın Kîrtimâlinî ve Çandrakânti adında iki kızı vardı; bunlardan Kîrtimâlinî'yi Acmir kralı Çauhan Someşvara ile ve Çandrakântî'yi Kanauc kralı Devapâla ile evlendirdi. Someşvara'nın bu kızıdan Krishnakumâraka, Dhundhukâraka ve Prithivîraca adında üç oğlu oldu. Anangapala Delhi krallığını bizzat kendi eliyle, en liyakatli olan Prithivîrâca'ya verdi. Krishnakumâraka Acmir'e ve Dhundhukâraka da Methurâ'ya kral oldu.

Prithivîraca, tahta çıkar çıkmaz ilk işi sarayında büyük bir nüfûz sahibi alan ve ay soyundan gelen iki vezir kardeşi yâni Pradyota ile Vidyota'yı Delhi'den kovmak oldu-. O zamanlarda Mahoba'da Mahîpati şöhretiyle tanınan bir kral hüküm sürüyordu ve bu kralın da Agamâ ve Malana" adlı iki kız kardeşi vardı. Prithivîraca bunlardan Agamâ ile evlendi ve ondan yedi erkek ve Velâ adında bir kız evlâd sahibi oldu. Onun oğullarından birisi de Bhîma idi. Bhîma, Patna kralı Pörnâmala'nın kızı Vidyumnamâlâ ile avlenmek istiyordu, fakat bu güzel kızı aynı zamanda "mleççha., Şahabettin de görmüş ve kendisine aşık olmuştu. Şahabettin birinci gelişinde Prithivîraca kuvvetleri tarafından mağlûp edilerek memleketine kaçtı ise de ikinci seferinde muzaffer oldu ve Delhi'yi fethederek Prithivîrâca'yı öldürdü ve yerine kölesi Kutbuddin'i bırakarak Vidyumnamâlâ ile beraber kendi yurduna döndü.

Kanauc'da: Devapâla'nın Çandrakântî'den Cayaçandra ve Ratnabhânu adında iki oğlu oldu. Devapâla'dan sonra Kanauc tahtına Cayaçandra geçti. Pradyota ile Vidyota kardeşler Delhi'den kovulunca Kanauc'a geldiler ve burada Cayaçandra tarafından çok iyi karşılandılar. Hatta

Cayaçandra oturmaları için Mohaba şehrini Mahîpati'den alarak onlara , verdi. Sonradan, kendisine vezir olarak intihabettiği bu iki kardeşin tavsiyeleri üzerine bir gün Cayaçandra Delhi'ye adam yolladı ve Prithivîrâca'dan, büyük babalarından kalan krallığın yarısını talebetti. Fakat Prithivîrâca buna red cevabı verdi ve Cayaçandra da daha ileri gidemedi. Cayaçandra'nın Samyoginl adında bir kızı vardı ve bu kız Prithivîrâca tarafından bir merasim esnasında kaçırılmıştı.

Mahoba'da : Pradyota ile Vidyota kardeşler bu şehire yerleşince Pradyota'nın oğlu Parimala, sonradan oranın kralı oldu. Parimala'nın krallığı zamanında Mahîshmatî kralı Cambuka, iki defa Mahoba'ya akın etti. Mahoba bu kral tarafından tahribedildi ise de sonradan, Kanauc kuvvetlerinin de yardımıyla Mahoba kuvvetleri Mahîshmatî üzerine hücum etti ve Cambuka Mahoba'ya getirilerek öldürüldü.. Parimalanın Brahmananda adında bir oğlu vardı ve Prithivîrâca, kızı Velâ'yı ona vereceğine dair söz vermişti. Fakat Brahmananda nişanlısını almak maksadıyla Delhi'ye gidince Prithivîrâca'nın kendisine karşı kurmuş olduğu tuzağa düştü ve az daha ölecekti; onu ölümden kurtaran yine Velâ olmuştu. Bu haber üzerine Mahoba ile Delhi krallıkları arasında 18 gün süren kanlı bir meydan muharebesi başladı (Kurukshetra meydan muharebesi). Bu çarpışmada Delhi tarafından yalnız Prithivîrâca sağ kaldığı gibi Mahoba'dan da yalnız Brahmananda sağ kalmış, diğerlerinin hepsi öldürülmüşlerdi.

2. Destanı vak'alar.

Pândava kardeşler Kurukshetra meydan muharebesini kazandıktan sonra ordugâhlarını tanrı Şiva'ya emanet etmişler ve kendileri Sarasvatî nehri sahiline çekilmişlerdi. Fakat tanrı Şiva sözünde durmıyarak gece yarısı olunca oraya gelen ve ordugâha girmek için izin isteyen Kritavarman, Aşvatthâman ve Kripa'ya göz yumdu ve bunların içeriye girerek ordugâh mensuplarını kâmilin kılıçtan geçirmelerine müsaade etti. Beş kardeş bu faciadan haberdar olunca tanrı Şiva'nın yanına geldiler ve silâhlarıyla onun üzerine saldırdılar. Tanrı hiddete gelerek onlara beddua etti: beş kardeş tekrar yer yüzünde kahraman insan olarak doğacaklar ve muharebelerde çarpışarak öldürüleceklerdi.

Kral Gangasimha zamanında Arî dini en çok rağbet gören bir din halini almış ve mleççha'lar tanrısı Kali'nin dinine kimse kıymet vermiyordu. Böylece muztar kalan Kali, tanrı Visnu'ya giderek ondan yardım diledi. Vishnu kendi vücudundan iki kahraman yaratacağını ve onun yardımına yollayacağını Kali'ye vâdetti.

Vâksara (Buxar) köyünde Vratapâ adında bir Abhîra kızı vardı. Bu kız ilâhe Çandika'ya yalvararak kendi soyu içerisinde Balarama ve Krishna ayarında iki kahraman erkek çocuğun doğmasını rica etmiş ve ilâhe de bunu kabul etmişti.

İşte böylece beş Pândava kardeşten Yudhishtira, Vatsarâca'nın oğlu Balakhâni; Arcuna, kral Parimala'nın oğlu Brahmânanda; Bhîma, Benares kralı Şatayattana'nın oğlu Talana; Nakula, Cayaçandra'nın kardeşi oğlu Lakshana ve Sahadeva, Vidyota'nın torunu Devasimha olarak ve tanrı Vishnu'nun vücudundan birer kısım olmak üzere (avatâra) Vratapâ'nın torunlarından Râmâmşa (Âhlâda) ve Krishnâmşa (Udayana) kardeşler dünyaya gelmişlerdi.

Kahramanlar birer delikanlı olunca hepsi Mahoba'ya giderek Parimala'nın ordusu içerisinde vazife görmeğe başladılar. Delhi ile Mahoba arasında vukua gelen 18 günlük kanlı meydan muharebesinde bu kahramanların hepsi öldürüldüler. Yalnız Arcua'nın ikinci defa doğmuş şekli olan Brhamânanda öldürülmemiştir.

Dördüncü Khanda (26 Adh.) Râcput soyundan gelen bir kaç hükümdarla Krishnaçaitanya, Şankara, Nânaka ve Kebir gibi bir takım meşhûr simalardan ve daha sonra da Timur'dan, Ekber Şah'tan ve Evrengizib'den bahseder.

Bunlardan sonra Gurunda'lar adıyla İngilizlerden ve bunların Hindistan'ı istilâlarından anlatılır.

DÖRDÜNCÜ PARVAN baştan sona kadar bir takım merasim ve âyinlerin izahıyla doludur.

e. Ortaçağda Şimalî Hindistan.

Üçüncü Khanda'nın mevzuunu teşkil eden Şimalî Hindistan'ın Ortaçağ devri, Râcput hükümdarlarının dahilî savaşlar yüzünden kuvvetlerini kaybettikleri ve yavaş yavaş Hindistan'ın siyaset âleminden çekilerek yerlerini müslüman bir takım Türk sülâlelere terkettikleri bir devirdir. Bu sıralarda Acmir civarında yerleşmiş bir halde bulunan Çauhan Râcput'ları cenuptan Guhila'lar, cenubi şarkîden Pramara'lar, şarktan Gaharvar'lar ve şimali şarkîden Tomara'larla komşu idiler. Pramara'ların şarkında ve Gaharvar'ların cenubunda Çandel'ler oturuyorlardı. Bu feodal küçük devletlerin kendi aralarında ne gibi bir siyasî veyahut içtimaî münasebetler tesis etmiş oldukları hakkında tafsilâtli malûmat edinmek maalesef henüz mümkün olamamıştır. Bu çağa ait saray saz şairleri tarafından meydana getirilmiş olan bir takım destânî ve manzûm kırıntılar elimizde mevcutsa da bunlardan tarihî hakikatlar hakkında hüküm vermek pek zor ve hatta imkânsızdır. Winternitz ve Glasenapp eserlerinde bu nevi destânî kırıntılardan bir kaç hakkında malûmat vermektedirler.

Şimalî Hindistan'ın hakikî tarihini yazmaya uğraşan modern Avrupa'lı müelliflerden en eskisi İngiliz Col. J. Tod'dur. Tod âlimden daha ziyade bir askerdi ; bidayette askerî vazife ile Hindistan'a gitmişken orada kendisinde tarihe karşı bir heves uyanmış ve "Annals and Antiquities of Râjasthan,, adlı eserini yazmıştır. Bu kitap, Râcputlar hakkında en eski ve tarihî malzeme bakımından en zengin olarak yazılmış bir eserdir. Tod, Hindistan'da bir çok mâbedleri gezmiş, rahiplerle görüşmüş ve bir nevi vakıfnameler diyebileceğimiz bazı sanskrit metinleri tercüme ettirmiş, onların hülâsalarını çıkarttırmış ve içlerinde Bhv. da olduğu halde bir çok purâna'ların tercümelerini yaptırarak eserini meydana getirmiştir; bu bakımdan kitap çok değerlidir.

İngiliz âlimi V.A. Smith de "The Oxford History of India,, adlı ilmi eserinde ve kısmen de "The Early History of India,, sı içerisinde Şimalî Hindistan'ın Ortaçağ tarihine temas etmiştir.

Col.S.W. Haig, Gor hükümdarlarının Ortaçağda Hindistan'ın Şimalini istilâ ettiklerini tasvir ederken (CHİ III,38.s.) onların buralarda karşılaştıkları yerli kırallardan ve dolayısıyla Şimalî Hindistan'ın Ortaçağ tarihinden de bahseder. Haig bir İranist olduğu için Arap ve Fars kaynaklarından da kâfi derecede istifade edebilmiştir.

Şimalî Hindistan Ortaçağı tarihi hakkında yazı yazmış olanlardan birisi de Fransız L.V. Poussin'dir. Poussin'in "Dynasties et Histoire de l'Inde depuis Kanishka Jusq'aux invasions musulmanes,, adlı kitabı bir çok müelliflerin muhtelif fikir ve nazariyelerini bir araya toplar. Hindistan'ın bu çağı hakkında da kısa malumat vardır.

Hind'li müellifler içerisinde bu hususta yazı yazanlardan M.Ishv. Prasad ve H.C. Ray vardır. Prasad'ın kitabı Fransız diliyle yazılmıştır ve kalın hacmine rağmen muhteva bakımından pek okadar zengin değildir. Buna mukabil Ray'ın, Hindistan'da ele geçen bütün el yazmalarından ve bu sahada yazılmış her dildeki eserlerden istifade etmek suretiyle medana getirmiş olduğu üç ciltlik eser, her bakımdan pek mükemmeldir. Mevlâna Minhacüddin'in Tabakati Nâsirî'si, Hâce Nizamettin Ahmed'in Tabakati Ekberî'si ve Abdülkâdir ibni Müluk Şah'ın (Elbedâni) Müntahabüttavârih'i gibi Arap diliyle yazılmış veyahut ta Mehmet Kâsım Hindû Şah Astarabâdî'nin Firişte tarihi gibi Fars dilinde kaleme alınmış eserler Şimalî Hindistan Ortaçağından bahsederlerse de verdikleri malûmat pek kısadır ve mahdût bir sahaya inhisar eder.

BHAVISHYAMAHA PURANAM

Dr. ABİDİN İTİL

A. Purânas in the History of the Indian Literature.

Purânas are literary texts written in Sanskrit and form a part of the Indian Literature. They generally contain historical events, codes of philosophy, narration of ceremonial customs, geneology of gods, sages and of kings. Apart from these they contain a great deal of practical knowledge about everyday life. These literary texts, written at a later date by Sivait and Vishnuit Indian saints are still being written today.

According to the old Indian tradition every purâna, and especially the great purânas (mahâpurânâni) must always contain the following five fundamental topics:

- I. Sarga (creation)
- II. Pratisarga (the continuation of creation)
- III. Vamsa (the geneology of gods and sages)
- IV. Manvantra (periods containing Manus)
- V. Vamsânucarita (geneology of royal families).

It is quite impossible to find all these five topics in every purana. The Bhv² which is the subject of our study contains no topic other than that of Pratisarga. This is dealt with in a form completely untraditional. Instead of dealing with the "continuation of creation," it deals with kings and wars and various similar topics. The fact that a purâna must comprise of five topics is probably a theoretical idea introduced by the enthusiastic Brahmans of later periods, who wanted to write purânas. This idea has become a set form ever since then. At present it is impossible to specify the topics which a purâna might deal with.

¹ Printed in Vemkatesvara stone printing press of Khemarâja in 1832 (Samvat 1967).

² Abbreviations :

Adh.	—	Adhyâya
Bhv	=	Bhavishyamahâpurânam
CHI	=	The Cambridge History of India, Cambridge 1928
ERE	=	Encyclopedia of Religion and Ethics
JRAS	=	The Journal of the Royal Asiatic Society
Mbh	=	Mahâbhârata

One may ask as to how the Brahmans come upon the idea of learning five fundamental topics for purânas. It seems at any rate that this is not a new idea. Because among many rather primitive clans and in Rig-Veda which is known as the oldest literary monument in History of Indian Literature, can be found a number of similar conceptions of creation. In the famous Indian epics of still later periods geneologies of gods and sages have been given: Mahâbhârata deals with those born of sun (sûrya), Râmâyana those of moon (soma) and Harivamsa the both of them.

The assumption that the world is divided into the four great periods is not only prevalent in India but also among the Hesiods of Greece and Zoroasters of Persia. It is strongly believed that all these three great cultures (India, Persia and Greece) had the seed of this assumption in one of the pre-Asiatic clans—perhaps the Hurries. But all we know that Hurries had classified the world into five periods.

Coming to the geneologies of the kings these have been written at a later date and are quite similar to the geneology of the gods and sages.

The Brahmapurâna is the oldest of the purânas. This is a fact which no body now denies. The next oldest book is Vishnupurâna which is rather incomplete in text. To start with it contains the geneology of the kings of Kali-age. That is the kings of the 4th period. The geneology of kings right up to the Gupta dynasty are all given in it. In the purânas written before the Vishnupurâna there is no mention of the Kali-age: God-Hero Krishna and the Persian Zoroaster were both killed fighting at the end of the 3rd period.

There are many theories about the time purânas were first written. But none of them is based on a sound assumption. However there is no doubt that Bhv which forms the text of our study, is one of the last of these purânas.

B. Bhavishyamahapurânam.

a. Writers dealing with this text.

We come across Bhv for the first time in Âpastamba's (B. C. 4-5. century) law book called Dharmasûtra (2, 24, 6). Âpastamba's Dharmasûtra doesn't tally with the Bhv in our possession. Now the question arises whether Bhv narrated by Âpastamba is the same as that at present in our possession? However if we keep in view the fact that purânas have from time to time undergone changes we will come to the conclusion that it is impossible to decide this question.

Here we want to make a general survey of the modern writers

dealing with Bhv. Any of their writing is good enough for this purpose.

From among the modern writers Col. J. Tod is the first to deal with Bhv in his book 3 volumes. He is more a soldier than a scholar and makes use of many sources few of which are the Bhagavat, Skanda, Agni and Bhv. These he says are "My chief guides,,.

In the bibliography section of the Sanskrit-Cermen dictionary consisting of 7 volumes written by R. Roth and O. Böhtlingk in years dating from 1855 to 1875. There is a mention of Bhv. But no detailed account of it is given. The fact whether this dictionary is based on systematic authentic records or on hand-written testimonials can not be testified in any way.

Prof. Th. Aufrecht while collecting material for his book "Gatalogus Catalogorum,, came across Bhv. In the Bhv kings of rather comparatively later periods, i. e. kings like Evrengzip and Nadir Shah are dealt with. This makes Aufrecht consider these records as "literary deceit = literarischer Betrug,,. In passing this judgement Aufrecht acts partially and individually. He forgets that purânas, as we had said, keep changing with time. These changes are brought about not only by destroying or subtracting material out of the original but also by adding more material to it. Apart from this it is quite possible that our purâna is completely different form that of Âpastamba. Since both these literary texts are written with idea of predicting the future (bhavishya) therefore even though they may be two different writings yet they can go under the same name. The text in question is henceforth not necessarily a "literary deceit,, in any way. The date of these books are very much different. Therefore the fact that they have the same name can be a mere coincidence. We have however a great respect for our learned Prof. Mr. Th. Aufrecht who is the first European scholar to make a survey of Bhv.

The Indian scholar Prof. R. G. Bhandarkar is one of the most authentic Indologists. He makes a close research of the religions of Sivaism and Vishnuism. Doing so he deals with Bhv.

During the same period, that is about the year 1913 F. E. Pargiter made a comparative list of the royal families. He obtained the original from the purânas, and Bhv is therefore included in them. Prof. Pargiter is of the opinion that in order to write a really true history of India the most reliable sources to fall back upon are the texts of original Bhv. The present copy has undergone many a change.

Keith has objected to this theory (JARS 1914 1201-31. p.). As a reply to him Pargiter tries to defend himself (The same journal 1915

5116-21., 141-7 and 328. p.). In the essay on the Maga's of the Northern India written in 1918 by Pargiter (ERE 10. volume) use is also made of Bhv.

In the Geographical Dictionary of Ancient and Mediaeval India edited by N. L. Dey in 1927 (London) the writer talking about the sources of his book makes mention Bhv too. The fact that many geographical names found in Bhv are not present in Dey's dictionary leads one to the logical conclusion that the author has not read the Bhv properly.

J. J. Mayer, who wrote about Kâma, Bali and Indra talking about the sources of his book makes a mention of 7 purânas and at the same time of Bhv.

b. When was Bhv written?

As it is for other purânas the date of the Bhv too, can not be definitely named. Our text gives us only few clues of this date and this helps us to estimate of approximately the date when this present copy of purâna was written. Here a mention is made of Nadir Shah dethroning Mohammed Shah and conquering India in 1739, and of the (Second) Alemgir who was rethroned and still later of a race who used the words " Sunday, sixty and February ,, in their language (i. e. Englishmen). These facts show the beginning of the 19 th century. But this part of the text is very confused because the author of this text makes mention of the future too; for example of the 21 st century.

c. The writer's personality.

This text as it exists to-day seems to be written by a pious and fanatic Sivait monk. From among the gods Siva plays the most important part; so much that Vishnu asks him for help. In this book there is prevailirig jeeling of keen jealousy and revenge against the Râjputs. We see that the Râjputs who reigned in the North of India from the VI. to XII. century A. C., were not liked by the natives priests of that place, and even in the XIX. century. They have been treated as foreigners, while Râjputs who are actually Turks by origin claim to have come from fire on the " Mount Abu ,, (Agnivamsa).

Not - with - standing this there is a feeling of great sympathy for the Candel kings reigning in Mahoba: Candel kings are described to have their origin from the moon mentioned in the epics. it seems that the writer was under the effect of the balads of the Royal bards of the Candel kings and himself being one of the Brahmans bor e revenge against the foreign Râjputs.

d. The principal sections and subject of the book.

Bhv consists of four majör sections (parvans) namely Brahma-parvan, Madhyamaparvan, Pratisargaparvan and Uttaraparvan. Madhyamaparva is again divided into three Bhâgas and Pratisargaparvan into four Khandas. Apart from it the first and the fourth Parvans, the Bhagas and Khandas have been divided into Adhyâyas. Ali the work is divided into 585 Adhyâyas and consists of 556 pages.

Subject:

The first and the second PARVANS deal with prayers and religious ceremonies.

The third PARVAN: In spite of the fact that this Parvan bears the name of Pratisarga and according to the classical Hindu tradition it should treat with subject of the " Continuation of Creatibn ,, it only deals with the geneology of the kings and sages. That means to say that the Pratisargaparvan in Bhv conforms with Vamsânucarita. Pratisargaparvan is written as a world History so that the first and the second Khandas deal with old time, the third Khanda with the medieval, while the fourth deals with the new age.

The *First Khanda* (7 Adh.): it deals shortly with ali the kings of the sun and the moon family, their period of reign and their great vorks. Next it deals with the kings of Maurya dynasty and without dealing with the Sungas, the Guptas, the Kanvas, the Yavanas, the Sakas and the Kushans (that means a period begining with 300 B. C. and ending with 200 A. D.) the writer makes a mention of the origin of the four Rajputs (Pramaras, Cauhans, Tomaras and Calukyias) and says that they were born of the fire on the mount Abu. The names of a few of these Râjput kings are also mentioned later on.

The *Second Khanda* (35 Adh.): it consists of the fables narrated by the sage Vetâla to the king Vikramaditya. These fables are known as well in the Literatüre of the wor!d. In the last sections of Khanda mention is made of sage Satyanarâyana, grammarian Pânini well known personalities like Patanjali and Bopadeva.

The *Third Khanda* (32 Adh.): This part of Bhv is most confused and it is just in this part that a great many historical events should be found. There is no doubt that this part is added last of ali to the purâna. The Mahoba, Kanauj and Delhi Kingdoms which vvere the centre of political activities at that time act as a pivot for events mentioned in this Khanda. The vvriter with the political and traditional relations of these three centres with the custom of kidnapping girls. He mixes these with many famous mythological and epical events; and he adds to them heroes and figures found in the fairy

tales. Thus crpises himself a history after his own bent of mind. As for-example the battle of Tarain in 1192 won by Shahabeddin Gori is regarded by him as continuation of the battle of Kurukshetra at Mbh. and the two brothers who were the generals of Paramardi are depicted by him as incarnation of the God Vishnu.

The writer composing this book, which is full of rich fantastical products of his imagination, made much use of Mbh, Râmâyana and Harivamsa and many Indian fairy tales. In order to be able to separate easily these different elements from each other it may be profitable to give below a short summary of the text of the third Khanda and write separately the facts bearing historical value and those bearing the character of an epical tale:

1. *The historical events.*

In Delhi: Tomara Anangapâla had two daughters Kirtimâlini and Candrakânti. Kirtimâlini was married to Cauhan Somesvara the king of Ajmir and Candrakânti to Devapâla the king of Kanauj. Three sons, Krishnakumâraka, Dhundhukâra and Prithivirâja were born to Somesvara from Kirtimâlini. Anangapâla made Prithivitaja the king of Delhi. He was the best of all his grandsons. Krishnakumâraka became the king of Ajmir and Dhundhukâra the king of Mathura.

As soon as Prithivirâja came to the throne he drove the two brothers Pradyota and Vidyota out of Delhi. These brothers were very influential in the court. Both were ministers and came from the moon family. At that time king Mahipati used to reign at Mahoba and he had two sisters Agamâ and Malana. Prithivirâja married Agamâ and 7 sons and one daughter Velâ was born to him. One of his sons was Bhima who wanted to marry Vidyumnâmâlâ the daughter of Pûrnâmala the king of Patna. Mleccha Shahabeddin had seen this girl too and had fallen in love with her. Shahabeddin therefore fought with Prithivirâja but he was forced to fly away. The second time he again made an attempt to fight. This time he conquered Delhi and killed Prithivirâja. He left his slave Kutbuddin in his place and returned home with Vidyumnâmâlâ.

In Kanauj: Two sons Jayacandra and Ratnabhânu were born to Devapâla from Candrakânti. After Devapâla Jayacandra came to the throne. Two brothers Pradyota and Vidyota who had been chased out of Delhi came to Kanauj and here they were welcomed by Jayacandra. Jayacandra even took the city of Mahoba back from Mahipati and gave it over to Pradyota and Vidyota. Later on he chose them as his ministers. On their advice Jayacandra sent a messenger to Prithivirâja asking for himself half of the kingdom left over by their grandfather. But Prithivirâja refused to give anything and Jayacandra

could make no opposition to him. Jayacandra had a daughter by the name of Samyogini. This girl was kidnapped by Prithiviraja during a ceremonial performance.

In Mahoba: Pradyota and Vidyota settled in Mahoba. Pradyota's son Parimala later became the king of that place. Jambuka the king of Mahishmati attacked Mahoba twice during the reign of Parimala. Mahoba was destroyed by Jambuka but by the help of the forces of Kanauj the armies of Mahoba attacked Mahishmati and Jambuka was captured and brought to Mahoba where he was killed. Parimala had a son by the name of Brahmânanda. Prithiviraja promised to give his daughter Velâ to him. But Brahmânanda when he went to Delhi in order to ask for the hand of his fiancée for marriage he was trapped into foul play, which was going to cost his life. He was saved by the help of Velâ-his fiancée. This led to a battle between the Mahoba and Delhi Kings. This was the battle of Kurukshetra and continued for 18 days. The only man who survived on the side of the Delhi King was Prithiviraja while on the side of Mahoba Brahmânanda by chance came out alive.

2. *The Epical events.*

Pândava brothers after winning the battle of Kurukshetra left their head quarters to the God Siva and retreated to the banks of the river Sarasvati. But God Siva did not hold his promise and allowed Krithavarman, Asvatthâman and Kripa, who came at the dead of the night, to enter into the head quarters and massacre all within it. The five brothers who heard of the news of this tragedy came to the God Siva and attacked him with weapons. God Siva cursed them, saying that after death they should be reborn as heroes and be killed again while fighting.

During the days of king Gangesimha the Arya Religion was greatly favoured and this made Kali the God of Mleccha very furious. So the God Kali asked Vishnu for help who promised to evolve two heroes from his body and send them to him for help.

*

At the village of Vâksara (Buxar) there was an Abhira girl by the name of Vratapâ, who begged the Goddess Candikâ let two sons be born in her family who should be as strong as Balarâma and Krishna. The Goddess accepted her wish.

In this way five Pândava brothers were born : Yudhishtira as Balakhâni son of Vatsarâja, Arjuna as Brahmânanda son of Parimala,

Bhîma as Talana the son of Satayattana the king of Benares, Nakula as Lakshana the son of the brother of Jayacandra, Sahadeva as Devasimha the grandson of Vidyota, and from the body of Vishnu each signifying a certain portion of him (avatâra) two brothers Râmâmsa (Âhlâda) and Krishnâmsa (UJayana), the grandsons of Vratapâ came into existence.

As soon as the heroes became young enough they went to Mahoba and started serving in Parimala's army. In the 18 day battle that took place between the king of Delhi and that of Mahoba all these young heroes were killed, only Arjuna who was born the second time as Brahmânanda survived.

The *Fourth Khanda* (26 Adh.): it deals with some rulers of the Râjput family and personalities like Krishnacaitanya, Sankara, Nanaka and Kabir, it also deals with Timur, Akbar Shah and Evrengzib. Last of all it deals with the Englishmen and their occupation of India. He named Englishmen as Gurundas.

The fourth PARVAN : it is full of explanations of certain ceremonies and customs.

e. *Northern India in the Middle age.*

The middle age of northern India which forms the subject of third Khanda is a period in which the Râjput Kings due to their internal warfare lost power and started gradually leaving the Indian world of politics to Mahomedans of the Turkish origin. At this time the Chauhan Râjputs were living in the Ajmir, Guhilas in the south, Pramaras in the south east, Gaharvars in the East and Tomaras in the North east were all neighbour to each other. To the east of Pramaras and to the south of Gaharvars Candels were living. The political and social relations between these feudal states is not exactly known to us, nor it is possible at present to know it. In spite of the fact that we have stories and ballads -of the palace bards yet it is too difficult and even impossible to judge historical events by referring these stories. Winternitz and Glasenapp tell us a bit of these tales.

Out of the modern European writers of the history of Northern India the oldest is Col. J. Tod - an Englishman. Tod is a more soldier than a scholar. He had gone to India on a military mission. While he was there he thought of writing, and wrote a book called "The Annals and Antiquities of Râjasthaa.", it contains the great amount of old and historical knowledge about the Râjputs. Tod visited many temples and met a number of priests. He got a few Sanskrit texts translated. He had their gist and the translation of purânas made. These purânas contained Bhv too. He has collected all these texts in his book. it is for these reasons that this book is of great value.

A. Ü. D. T. C. *Fakültesi Dergisi*, F. 4

The English scholar V. A. Smith deals with middle age history of Northern India in his book called The Oxford History of India. In his Early History of India he deals only partially with this subject.

Col. S. W. Haig while narrating the invasion of Northern India by Gorse in the middle age (CHI III. 38 p.) talks about the native kings with whom they had to encounter during their invasion while doing so he makes mention of the middle age of Northern India. Haig being an Iranist, made sufficient use of Arab and Persian sources.

A French writer L. V. Poussin too has written about the Northern India of the middle age. In his book "Dynasties et Histoire du Tinde depuis Kanishka jusqu' aux invasions musulmanes,, he has noted down the opinions of different writers on this subject. There is a short account of this middle age of Northern India.

Out of the Indian writers we know M. Ishv. Prasad and H. C. Ray who wrote about middle age of Northern India. Prasad wrote in French and in spite of the book being very voluminous it doesn't contain very valuable information. In comparison with this the book written by Ray is, in three volumes, a master-piece in itself. It gives us a perfect information of this period by dealing with all the handwritten manuscripts and books written on this subject in foreign languages. The following books deal with the Northern India of middle age:

Mevlâna Minhajuddin's book "Tabakati - Nâsiri,, Haje Nizamettin Ahmed's book "Tabakati - Akbari,, Abdulkadir ibni Mulûkshah's book " Muntahabat-ut-Tavarih ,, in Arabic and Muhammed Kasim Hindushah's book "Tarihi Firishtah,, in Russian.. But unfortunately these books give very short account of facts and deal with them superficially.
